

«Millorar la raça» va ser una de les raons per a medicalitzar l'embaràs durant el franquisme

Així ho conclou un estudi de la Universitat Miguel Hernández

Un estudi de la Universitat Miguel Hernández (UMH) d'Elx ha conclòs que «millorar la raça» va ser una de les raons per a medicalitzar l'embaràs durant el franquisme. Així ho determina després de comprovar que el control del cos i de la reproducció de les dones es va convertir en una eina «essencial» de la biopolítica durant la dictadura.

L'estudi es publica en un article del professor d'Història de la Ciència Ramón Castejón Bolea i de la investigadora de l'Institut Universitari de Recerca en Arqueologia i Patrimoni Històric de la Universitat d'Alacant (UA) Maria Teresa Riquelme Quiñonero.

La investigació, publicada a la revista *História, Ciências, Saúde-Manguinhos*, aprofundeix en la presència d'idees i pràctiques eugenèsiques durant les dècades de 1930 a 1950, entorn al problema sanitari de la sífilis en dones embarassades i de la sífilis congènita a l'estat espanyol.

També analitza el paper de l'organització Auxili Social en la implantació de la vigilància prenatal durant l'embaràs i en el procés d'institucionalització i medicalització del part. Els investigadors Castejón Bolea i Riquelme Quiñonero exposen que durant les primeres dècades del franquisme es va dissenyar una estratègia per assegurar fills lliures de la sífilis congènita i impedir la «degeneració de la raça» per aquesta malaltia.

A la dècada de 1930 i 1940, la mortalitat dels recentment nascuts es vinculava a la tardança de les dones a acudir a les maternitats, a l'escassa competència de les comadrones i a les «tares fisiològiques» del fetus, degut principalment a la tuberculosi, a la sífilis, a la diabetis i a l'anèmia.

En aquest context, el problema de la sífilis de les embarassades va ser emmarcat dins de les preocupacions eugenèsiques i amb un biaix de gènere. Els possibles riscos del tractament per a les dones sempre es van quedar en segon terme davant la necessitat de garantir «productes» sans. L'estudi explica com aquestes pràctiques científiques volien legitimar l'ordre existent i la política demogràfica.

Segons els investigadors, després de la Guerra d'Espanya, al règim franquista li preocupava el baix índex de natalitat del país. La resposta va ser una política demogràfica pronatalista, basada en la intervenció de l'Estat en la reproducció. A més d'assolir un increment en el nombre de naixements, es pretenia millorar la qualitat de la població.

D'acord amb els preceptes de l'anomenada «eugenèsia llatina», era possible la compatibilitat de l'eugenèsia amb el catolicisme, prescindint d'aquells elements que entraven en contradicció amb la norma catòlica.

Per als metges falangistes, el cos era propietat de la pàtria, mentre que el metge i la medicina social s'havien de posar al servei de la nació espanyola i col·laborar amb l'objectiu comú de la «grandesa» d'Espanya. El franquisme considerava les dones com les principals responsables de l'esdevenir de «la raça»: havien de ser «fortes i productives» per a subministrar «un gran nombre d'homes forts».

Durant aquesta època, a l'Estat espanyol hi havia grans dificultats per a la realització fiable del diagnòstic a través d'un laboratori i per al tractament de la sífilis. Segons dades recollides en un altre estudi, de les 40.000 gestacions sifilítiques a l'any que s'estimaven a l'Estat, 20.000 xiquets es perdien durant l'embaràs i altres 20.000 presentaven sífilis congènita. Vora entre un 2,3% i un 2,7% de les embarassades ateses eren, alhora, diagnosticades de sífilis. Algunes de les proves per al diagnòstic només estaven disponibles als laboratoris de les grans poblacions. A més, els falsos positius i negatius de les proves serològiques dificultaven el diagnòstic fiable en l'embarassada.

Els tractaments disponibles per a aquesta malaltia eren el Neoarsenobenzol, que contenia arsènic i preparats de bismut en combinació. La pràctica mèdica a l'Auxili Social era que tant dones amb antecedents de sífilis activa com els casos sospitosos, tot i tindre serologia negativa, havien de ser tractats. Això implicava que qualsevol futura mare sospitosa de patir sífilis seria sotmesa a tractaments amb arsènics i bismut.

Els autors expliquen que aquests tractaments eren llargs, tòxics i provocaven efectes adversos importants, i en alguns casos fins i tot la mort. Evitar que la descendència fora «de baixa qualitat» es prioritzava per davant del perill per a la salut de la mare que suposava la toxicitat dels tractaments.